

Calendari lul·lià

MELCION MATEU

CLÀSSICS

Ramon Llull, *Llibre d'Amic i Amat*. Introducció i versió moderna de Joan Gelabert. EL GALL EDITOR. Pollença, 2004.

De tots els clàssics nostrats, aquest deu ser el que mereix una popularitat i un abast més universals, al costat, evidentment, d'alguns poemes d'Ausiàs March musicat per Raimon. El *Llibre d'Amic i Amat*, de Ramon Llull, és una excentricitat literària, impròpia del seu temps i encara sorprenent en el nostre. Originalment integrat dins el *Llibre d'Evast e Blanquerna*, el *Llibre d'Amic i Amat* hi apareix com una mena de diari espiritual que recull les oracions de l'ermità Blanquerna. És a dir, es tracta d'un llibre dins d'un llibre, literatura dins de la literatura, talment com si el personatge d'una novel·la contemporània escrivís un llibre d'autoajuda que n'ocupés alguns capítols.

Els estudiosos no han sabut ben bé què fer-ne, d'aquest llibre, i solen invocar la tradició medieval dels *exempla* i una certa influència de mís-

RAMON LLULL, AUTOR DEL 'LLIBRE D'AMIC I AMAT'

tics suffís que tanmateix no sembla aclarir gaire cosa. Els lectors actuals, d'altra banda, hi podran veure de tot: un llibre d'oracions o una novel·leta gai, un recull de poemes amorosos o un calendari místic, una mena de Bloc Millà en versió segle XIII o un estrany tractat de teologia.

Com que el *Llibre d'Amic i Amat* és un clàssic de tots i per a tots, són necessàries edicions populars que acostin el text medieval al lector modern. Aquesta versió de Joan Gelabert s'afegeix a altres modernitzacions del text, com ara la d'Aramon i Serra (1935, reimpresa per Edicions 62) i la de Miquel Peix (Editorial Claret, 2002). Joan Gelabert aposta per una lectura poètica del text i gosa transcriure el versicle lul·lià tipogràficament en vers: al meu parer, sens dubte, un error, perquè transcrits en vers, els senzills paral·lelismes sintàctics que sostenen l'original es fan massa evidents, i Llull passa de ser un mestre de la prosa poètica a un cultivador més, com avui n'hi ha tants, de la prosa retallada de baixa intensitat. Però el *Llibre d'Amic i Amat* ja és això: 366 entrades per llegir a poc a poc, cada dia, amb tanta fe com es pugui i tan malament com es vulgui.

NARRATIVA

Amb l'aigua al coll

SUSANNA RAFART

Roger Tartera, *La ciutat seca*. 8è premi de narrativa Salvador Espriu. COSSETÀNIA EDICIONS. Valls, 2004.

Les disset històries del llibre recullen un conjunt d'experiències i personatges amb alguns punts de contacte. Sovint es tracta d'éssers que viuen un present d'indigència o marginalitat després d'un passat del tot convencional. La mort d'algú, la pèrdua d'una feina o la recerca canvien completament el sentit de les seves vides. D'una manera molt subtil, l'aigua, ja sigui de pluja, de piscina o de pantà, té en aquests canvis un paper important i una presència notable. En alguna ocasió, la transformació de l'existència en una realitat absurda o estranya es produeix per causa d'algun altre líquid, el whisky, el cafè o el suc de taronja.

La ciutat seca, com a símbol, resulta ser l'espai en el qual els personatges entren violentament en el seu medi, abocats al fons de les seves increïbles històries a través del líquid que, paradoxalment, posa al descobert la descarnada naturalesa de les relacions humanes i les seves convencions. L'aigua que beuen o pateixen amb desmesura deliberada dibuixa amb humor la cruesa de l'esquelet urbà. Així mateix es manifesta en el darrer relat homònim que desplega alguns recursos de la narrativa caldersiana: l'àcid somriure amb què es denuncia la manca de llibertat, el recurs de l'absurd com a salvació o la lògica de l'aparent realitat portada al límit. Tartera situa davant l'abisme social uns personatges, masculins en gran majoria, i solitaris, que trenquen la dinàmica que els ha estat atorgada per entrar en la roda de l'irracional i salvar o esgotar així la situació inicial. L'aïllament de l'individu en el grup és allò que es repeteix en totes les històries, tant en les cíniques com en les bonhomioses.

La ironia amb què s'arriba a l'atzucac en algunes històries dona efectivitat als relats, tot i que la seva resolució abusa de l'estructura de cercle tancat. La prosa de Tartera té un ritme ràpid, dominat per la frase curta, executada amb una llengua que serveix eficaçment la seva economia, encara que sense tonalitats. Ara bé, el llibre manté una gran unitat i la varietat de situacions s'engloba en uns paràmetres comuns que serveixen la intenció central. Sense ànim pedagògic –encara que no deixin de ser al·ligadores algunes històries, tals com *Pudor* i *Velocitat*–, els contes són de lectura amena i aconseguen provocar sorpresa.

Entre el poema i l'aforisme

ROGER COSTA-PAU

POESIA

Enric Virgili, *Mamut*. Premi Sant Cugat a Gabriel Ferrater. EDICIONS 62-EMPÚRIES. Barcelona, 2004.

Mamut, d'Enric Virgili (Barcelona, 1965), és un primer llibre, ambiciós, lúcida i desigual al mateix temps. Amb la distinció singular del premi Sant Cugat a Gabriel Ferrater, potser poc concorregut encara pels seus únics tres anys de vida, però amb clares intencions de voler (i haver de) conquerir en un futur immediat més d'un flanc en la batalla dels premis i dels guardons; ara mateix, útil i també reduccionista, per tal com, en el cas de la poesia, ha esdevingut gairebé l'únic camí possible d'accés a l'edició i a la llum pública.

Dividit en cinc seccions contínues, *Mamut* s'endinsa en les fondàries de la personalitat, no pas únicament per explorar-la, sinó per consta-

tar-ne les complexitats i el seu caràcter de suma dispersió: dubtes, certeses, incongruències, deficiències, obsessions, idees, voluntats, rancúnies i passions configuren, doncs, els punts de partença que uniran a la fi els traus d'una pretesa cohesió temàtica, en la qual no hi mancarà una extensa referència a la poesia i a la pell i l'ànima del poeta, no sense particularitat, a la manera de "Ja no fa cara d'amor: / ara fa cara de vida! / Això vol dir que és poeta!". O bé: "Aquell poeta, què diu? / No diu res: fa poesia". I encara: "Aquest poeta no és mut: / és un poeta molt tènue. / Declama un vers inoïble, / exclusivament mental / i extraordinàriament tendre".

ARRENCA AMB POTÈNCIA

Val a dir que, d'entrada, el llibre arrenca amb potència sota el nervi de l'heptasil·lab –es fa inevitable pensar en el camí fressat per Miquel Bauçà– com a única forma de versificació, amb el seu ritme multicromàtic i alhora singularíssim, però a mesura que avança la lectura es fan també tangibles les desigualtats in-

ENRIC VIRGILI VA GUANYAR EL PREMI FERRATER AMB 'MAMUT'

ternes d'un material que hauria pogut arribar a resultats molt superiors: no hi ha una perfecció total en el recompte de les síl·labes, i ben cert que aquesta negligència no només fa mal a les progressions rítmiques, sinó també en la còrpora d'un pretès desplegament de discurs exigent. Aquest aspecte té a veure, cal suposar, amb el resultat final d'un volum que no ha passat pel sedàs de l'escatit, altra-

ment ben necessari en llibres de característiques com el present, en els quals es fa palesa més que mai la diferència entre el poema nerviut (ben present en *Mamut*) i la vaguetat de la rialla vestida d'aforisme.

Ben mirat, el sentit ingeniós que té Virgili de la ironia l'hauria pogut transportar igualment a la sang dels poemes evitant tothora el risc de la broma estricta.